

Prolog

Et sygehusophold kan være forbundet med både gode og dårlige oplevelser. Til de positive hører følelsen af en vellykket behandling og møde med kompetente og omsorgsfulde ansatte, til de negative hører oplevelser af angst, smerte, uro for fremtiden, samtalen om langvarig måske uhelbredelig sygdom.

Hvilken betydning har de fysiske rammer i denne sammenhæng? Rummene, som patienten og personalet færdes og opholder sig i, er i dag rationelt indrettede, funktionelle, teknisk prægede, oftest indrettet og farvelagt uden føling for æstetik og poesi. Afspejler det, hvordan vi prioriterer? Måske. Næsten alle kræfterne og ressourcerne i hospitalsverdenen bruges på at give den bedst mulige, evidensbaserede behandling og den bedste pleje, på uddannelse og udvikling, på afvikling af ventelister, produktion og kvalitetskontrol. Alt dette fylder så meget i tanker og diskussioner, at man helt overser eller fortrænger, hvor triste, nedslidte, kølige eller rodede ens fysiske omgivelser

kan være – og glemmer at tænke på, hvordan mon disse omgivelser påvirker den syge. Er de i virkeligheden med til yderligere at sygeliggøre og dertil at have en afhumaniserende indflydelse på forholdet mellem patient og pårørende og de hvidkittede?

Kan god kunst på sygehuset gøre en forskel? Kan den for patient og pårørende udgøre oaser af oplevelse, som glæder, provokerer, bortleder tanker om sygdom, ægger til positiv aktivitet? Betyder den noget for arbejdsglæde og forholdet til patienten? Stiller god kunst krav om mere omhu med de fysiske omgivelser? Og kan det overhovedet, i en tid præget af "mangel på tid" og dårlig sygehusøkonomi, lade sig gøre at opbygge en samling af god kunst på et offentligt dansk sygehus?

I bogen vil alle disse spørgsmål blive diskuteret og illustreret med eksempler fra et sygehus, hvor kunsten har spillet en væsentlig rolle i to årtier.

*Let my work be like a poem
set to music by a painter*

Joan Miro

Lars Nørgaard. Gaby robbed,
akryl på lærred 190 x 260 cm, 1983.

Dette meget store billede findes på et trafikknudepunkt mellem kirurgiske sengeafdelinger, sekretariat og operationsgang, men er også et sted, hvor patienter og besøgende ofte vil slå sig ned på den lange smukke bænk, som har stået der siden bygningens indvielse. Maleriet har hængt der siden sygehusets 50-års fødselsdag i 1985. Lars Nørgaard var dengang en ung fattig kunstner, der ikke havde råd til at købe så meget godt lærred, hvorfor det er malet på sengelærred. Det har indtil nu ikke betydet noget for holdbarheden, og maleriet er uændret en stor øjenåbner for alle, som giver sig tid til at bruge nogle minutter til at se og opleve.

Maleriet var det største og et af de mest "vilde" på den i dag kunsthistorisk kendte udstilling, "Uden titel – De unge vilde", i 1983 på Århus Kunstmuseum. Her havde museet inviteret 21 unge kunstnere, født i 50'erne, til at udstille dugfriske værker.

Det blev en varieret og provokerende udstilling præget af energi og fandenivoldsk malerglæde. Det er også ord, som kan kendetegne Lars Nørgaards *Gaby robbed*, men samtidig er der i den eksplosive energiudladning også en usædvanlig kolorisme, en sikker komposition og en mærkelig samlet ro over billedet som gør, at maleriet bliver ved med at være en spændende og flot udfordring.

Om Lars Nørgaard og hans billedverden se også side 23-25, 97, 103 og 109.

*Det er vigtigt at forstå,
at det er et spørgsmål om at se
og blive ved med at se.*

Mads Øvlisen, 1999

Historien – historierne – om kunsten på sygehuset

Startskuddet

Al kunsten gengivet i denne bog er en del af billedudsmykningen på Amtssygehuset i Århus, en samling opbygget gennem de sidste 18 år.

Det hele startede i 1985, da sygehuset skulle fejre 50 års fødselsdag. Vi kunne forvente, at sygehuset fik gaver, men hvad skal man give et sygehus? En lys idé opstod. Hvorfor ikke hjælpe alle venner af og leverandører til sygehuset af med dette problem. Vi oprettede en kunstfond, skrev statutterne for dennes virke, og sendte et brev til alle potentielle givere, hvoraf det fremgik, at vort fødselsdagsønske var midler til køb af kunst til sygehuset. Af statutterne vedlagt brevet fremgik det, at kunne man tænke sig at forære sygehuset et helt kunstværk, da skulle vi, bestyrelsen for fonden, være med til at bestemme hvilket og gerne komme med forslag hertil. Endvidere blev det pointeret, at kunst foræret sygehuset eller indkøbt via fonden som en selvfølge skulle udsmykke de områder, hvor patienterne opholdt sig eller færdedes. Ønsket om kunst til sygehuset blev yderligere spredt til byens indbyggere ved, at jeg skrev et indlæg om "dette dejlige og inspirerende formål" i *Århus Stiftstidende*.

Fødselsdagen

Det blev en givtig fødselsdag. Mange breve med mindre og større pengegaver fra taknemmelige patienter, private og firmaer strømmede ind, og vi endte med at have modtaget 80.000 kroner til køb af kunst. Det var mange penge i 1985, i alt fald når man satsede på at købe ung, dansk kunst, og det gjorde vi.

Foruden pengegaverne fik vi tre spændende værker af meget forskellig karakter, men alle kunstværker opfyldte et af vore statutters basale krav: det skulle være god kunst. Med en vis selvfølelse definerede vi god kunst, som kunst

intet museum ville skamme sig over at have i samlingen, og de der besluttede, om kriteriet var opfyldt, var os selv, de fire kunstinteresserede i den selvvalgte fondsbestyrelse. De tre store kunstgaver var af Lars Nørgaard, Lars Gösta Lundberg og Lene Adler Petersen.

Det næsten 2 x 3 meter store maleri *Gaby robbed* af Lars Nørgaard var et af de meget markante malerier fra den banebrydende udstilling "De unge vilde" på Århus Kunstmuseum i 1983. Den udstilling, og forløberen "Kniven på hovedet" på Tranegården i Gentofte året før, var forfriskende, provokerende øjenåbnere for mange og viste os spændende eksempler på nyekspressionistisk, ung og vild kunst. I de tidlige 80'ere var der ikke stor afsætning på denne nye kunst, og *Gaby robbed* var som de fleste andre billeder fra disse udstillinger ikke blevet solgt. Det blev vort store fødselsdagsønske, et ønske, som blev opfyldt af Århus Amt. Betalingen i 1985 for det store maleri var 15.000 kroner. I dag er priserne noget højere for malerier af ung god kunst. Dengang var det en appelsin i turbanen for den unge Lars Nørgaard både at sælge til "det offentlige rum" og få sikret sin økonomi. For os var det et kup at få så markant og flot maleri, som i dag står som et stort, smukt eksempel på den første, danske nyekspressionisti-

*Kunst i det offentlige rum
tilbyder gratis oplevelser,
befriet for spekulation og ejerinstinkt
på linie med oplevelsen af
stjernehimlen, havet og fremmede byer*

Henning Damgaard-Sørensen, 2000

ske 80'erkunst. I 2003 blev et lige så stort maleri af Lars Nørgaard købt for det tidobbelte af Statens Museum for Kunst.

Det store maleri blev hængt op på reposen mellem to kirurgiske afdelinger og operationsgangen, et sted med stor trafik. Det var i de første år en provokation for mange, og en enkelt portør nægtede sågar at køre patienterne den vej til operation, da han mente, det ville ophidse dem for meget, før de skulle bedøves.

Galleri Specta var den gang stedet, hvor man så den nyeste kunst i Århus, ja var det første galleri i landet, som modigt satsede på den unge generation af "vilde malere" som Lars Nørgaard, Erik A. Frandsen, Peter Bonde, Claus Carstensen, Anette Abrahamsen, Dorthe Dahlin og Nina Steen Knudsen. Vi fik megen inspiration til kunstindkøb i dette fremsynede galleri gennem de følgende år. Også Poul Gernes, Bjørn Nørgaard og Lene Adler Petersen udstillede her, og det blev et usædvanligt oldnordiskkunst-inspireret rakubrændt keramisk relief af sidstnævnte, der blev Hede Nielsen Fondens gave til os (ses side xx).

I Århus var vi godt orienteret om moderne svensk kunst, fordi svenske malere ofte udstillede hos Peter Bøgh Sørensen i galleri Clemens. Der fandt vi det smukke, enkle non-figurative maleri af Lars Gösta Lundberg, som blev Provinsbankens fødselsdagsgave til os. Det maleri blev et

eksempel på kunst, som hospitalets personale umiddelbart accepterede og værdsatte. Det var ikke altid tilfældet med den kunst, som i de følgende år fandt plads på hospitalets vægge. Maleriet er også det eneste, som nogensinde er blevet stjålet fra sygehuset.

Det kan ikke svare sig at stjæle god kunst.

Historien om det tyveri skal fortælles, fordi den siger noget om, at det ikke kan betale sig at stjæle god kunst. Maleriet hang på en repos mellem to sengeafdelinger. En trappe i direkte forbindelse med en indgang førte derop. Det var altså let at komme til og derefter bortføre. Det skete en mørk aften. Næste morgen kom en sygeplejerske fra den kirurgiske afdeling og meddelte; "vort maleri er væk". Jeg ringede til kunstanmelder F.C. Garde på *Århus Stiftstidende* og spurgte, om han ville bringe et billede af vort maleri samt en efterlysning i avisen. Det skete næste dag og samme eftermiddag ringede politiet til mig: "Vi har jeres billede". Tyven havde på Århus banegård fået 115 kr. for det 110 x 80 cm store billede. Prisen i galleriet var 12.500 kroner. Køberen havde hængt det op i sin stue, da en kammerat kom på besøg med en nyindkøbt avis i hånden, så billedet og udbrød, "dit maleri er i avisen i dag". Det blev umiddelbart derpå afleveret på Politigården.

L.G. Lundberg, Solfångaren.

Olie på lærred, 110 x 80 cm, 1985.

L.G. Lundberg er født i 1938, bor og har atelier i Stockholm. Hans malerier fra de senere år adskiller sig fra vores non-figurative billede ved at være landskabsbilleder med motiver fra skærgården og fra landskabet omkring Stockholm. Men det er malerier præget af den store tegning i landskabet, havet, himlen og klippeskæret, en enkelt gren eller spinkel tegning kan bryde fladen, og så giver lyset i maleriet og den meget tyste brug af farver en helt speciel stemning. En fin poetisk stemning, som jeg synes at genkende i vort abstrakte maleri.

L.G. Lundberg er anerkendt maler, repræsenteret på så godt som alle svenske kunstmuseer. I Danmark sås hans malerier på "Ibsens samling af nyere kunst", et fint lille privat museum på havnen i Hobro, som desværre nu er ophørt med at eksistere. Malerierne derfra indgår nu i samlingen på Randers kunstmuseum.